

VIKTORIJA SOKOLOVSKA

UDK 393.1(497.17)

Arheološki muzej

Skopje

ISAR—MARVINCI

SAHRANJIVANJE U PREDRIMSKO DOBA

Abstract: — The locating of the East and South necropolis, where burials were done in the pre-Roman time. — Confirmation of the period span of the both necropoleis. — Forseeing the grave types, as well as the changing in the burial rite in the period from the end of the V to the middle of the II century B. C. — Research on the character of the grave findings: typology, style, technique. — Analogies with the neighbouring regions in the frame of Paionia and Macedonia. — Dating.

Ispitivanje ostataka antičkog naselja na Isaru kod sela Marvinaca odvija se sistematski u toku poslednjih pet godina. Iskopavanja su usmerena na istraživanje helenističke akropole, kao i prostora gde su u rano rimsko doba podizani javni objekti, među kojima se za sada ističe jedan hram¹.

U toku istraživanja na širem prostoru lokaliteta konstatirane su dve antičke nekropole gde su vršena sahranjivanja u predrimsko doba. Istočna nekropola locirana je u samom selu, na glavnom seoskom putu. Sa naše strane iskopana i ispitana su samo tri groba (Grobovi 1, 3 i 4)². Podaci prikupljeni od meštana o većem broju grobova otkrivenim na ovoj nekropoli, ne mogu se upotrebiti za njihovo vremensko određivanje. Južna nekropola locirana je na podnožju helenističke akropole (Vidi plan). Ovdje je, za sada, otkriveno 12 grobova (Grobovi: 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30 i 33)³.

Za sada se ne bi moglo reći da li su obe nekropole korišćene istovremeno, jer broj otkrivenih grobova ne dozvoljava zaključke u ovom smislu. Međutim, izvesni podaci ukazuju da je Južna nekropola korišćena od kraja V i tokom IV veka i ponovo, ali znatno kasnije — u prvoj polovini II veka pre n.e. Na istočnoj nekropoli sahranjivanja su

¹ O prvim iskopavanjima na Isaru iz 1961 god., vidi: B. Dragojević-Josifovska, Izveštaj o arheološkom iskopavanju kod sela Marvinaca, Godišen Zbornik na Filozofski Fakultet na Univerzitetu u Skopju, Kn. 19, Skopje 1967, 307 i nd. Rezultati iskopavanja 1977/78 god. helenističkog naselja objavljuje autor ovog rada u Zborniku Arheološkog muzeja Makedonije, X (u štampi).

² Grob 1 otkriven je 1977 god.; grobovi 3 i 4, 1978 god.

³ Navedeni grobovi otkriveni su 1981 god.; Grobovi 31 i 32, kao i 15, 16, pripadaju rimskom periodu.

obavljana u III veku pre n.e. Mada raspoložamo nedovoljnim brojem grobova, ipak se mogu uočiti tipovi koji se vezuju za jedan period, kao i promene koje su nastale tokom dužeg perioda predrimske epohe.

Najstariji grob Južne nekropole, Grob 33, u stvari predstavlja urnu u koju su skupljeni ostaci kremiranog pokojnika.

Urna, za koju je prethodno u steni udubljeno ležište, predstavlja veći trbušasti sud, vis. 0,31 m. sa horizontalno izvučenim obedom i dvema vertikalnim drškama (Sl. 5). Ovaj oblik sudova ima svoju dugu tradiciju. Smatra se da je njegova prvobitna namena bila za čuvanje žita⁴. Međutim, mnogobrojni analogni primeri iz Atine otkriveni su na nekropolama, gde su bili upotrebljeni kao urne za sahranjivanje⁵. U urni su nađeni jedan strigilis od gvožđa i jedna lampa (Sl. 6, 7). Ovaj tip lampe kružnog oblika i širokog otvora na disku sa ravnim kljunom i ovalnim otvorom za fitilj, vezuju je za Howland Tip 30A, koji se datuje u kraj V i prvu polovinu IV veka. Naša lampa odgovarala bi najviše primerku No. 418 sa Atinske Agore, datiranom u kraj V veka pre n. e.⁶ Prema tome, Grob 33 možemo datirati u isto vreme.

Za početak ili prvu polovinu IV veka pre n. e. vezuju se Grobovi 18, 19, 20, 24 i 30 otkriveni na Južnoj nekropoli. Svi oni predstavljaju pravougaone grobne rake ukopane u steni, presečene po dužini jednim kanalom dubine cca 0,15 m., pri čemu je formiran jedan vid etažnog groba. (Vidi sl. 1). Kremiranje pokojnika vršeno je iznad same grobne rake o čemu svedoče velika količina gareži i nagorela stena, koja je od okeraste poprimila crvenu boju. Čini se da su i grobni prilozi stavljeni pre spaljivanja. Bronzani novčić iz Groba 18 je potpuno uništen vatrom, a keramičke vaze, inače veoma dobrog kvaliteta, oštećene su površinski. Pre nasipanja grobova zemljom, ostaci lomače prikupljeni su u prostoru kanala. Kao spoljašnje obeležje, iznad grobova je verovatno bio postavljan po jedan kamen⁷.

Grobovi o kojima je reč poredani su vrlo pravilno u jednom kosom nizu, koji u stvari prati pravac pružanja stene. Međusobno su paralelni sa orijentacijom sever — jug. Njihova dužina varira od 1,70 do 3,00 m. Ovi elementi, kao i grobni prilozi, govore bez sumnje o njihovoj istovremenosti.

U Grobu 18 otkriveni su: jedan trbušasti sud ravno izvučenog oboda sa grubljom fakturom gline; jedna kvalitetna ojnohoa sa reb-rastim telom, premazana crnim firnisom; jedan sivi sud od prečišćene, slabije pečene gline, sa vertikalnim drškama i poklopcem, kao i jedan bronzani novčić potpuno uništen i deformisan (Sl. 8—10). Prema tipu ojnohoe koji predstavlja nešto iskvareniji oblik ojnohoe V veka, Grob 18 možemo da datujemo u prvu polovinu IV veka. Analogni primerici

⁴ B. A. Sparkes and L. Talcott, *Black and plain pottery*, The Athenian Agora Vol XII, New Jersey 1970, 195.

⁵ Idem.

⁶ R. H. Howland, *Greek lamps and their survivals*, The Athenian Agora, Vol. IV, New Jersey 1958, Pl. No. 418.

⁷ Grobovi su veoma plitki u odnosu na nivo terena, pa ukoliko je ovakvo kamenje postojalo, ono je odnešeno obradom zemljišta.

sa Atinske Agore datovani su u rani IV vek pre n.e.⁸. Istovetan primerak iz Apolonije na Crnom Moru datiran je znatno kasnije, u drugu polovinu IV veka pre n.e.⁹.

Prilozi iz Groba 20, jedna monohromna ojnohoa i skifos (Sl. 11, 12) datiraju ovo sahranjivanje u prvu polovinu IV veka pre n. e. Oblik naše ojnohoe koju karakterišu plastični prsten koji odvaja vrat od početka ramena, može se smatrati kasnijom varijantom primerka No. 103 sa Atinske Agore, datovanim oko 450. god. pre n.e.¹⁰.

U Grobovima 24 i 30 otkriven je po jedan fragmentiran trbušasti sud, prema obliku i fakturi adekvatni sudu iz Groba 18¹¹.

Za sada nismo u mogućnosti da navedemo ni jedan grob kojim bi se moglo, bar u grubljim okvirima ustanoviti do kada kremacija kao pogrebni oblik traje na našem lokalitetu. Analogno pojavama na susednim antičkim nekropolama možemo očekivati da sa prelazom iz IV u III vek nastaju promene u načinu sahranjivanja i od kremacije, ponovo se srećemo sa inhumacijom¹². U svakom slučaju, sredinom III veka, inhumacija se javlja kao jedini pogrebni oblik.

Grob 1 otkriven je na Istočnoj nekropoli. Konstruisan je od kamenih ploča, sa orijentacijom sever—jug (Sl. 2). U grobu je konstatirano dvojno sahranjivanje — muškarca i žene, što je i antropološki potvrđeno¹³. Kao njegovi prilozi nađeni su ojnohoa i krčag, zatim dva koplja (jedno tipa sarise), kao i pogrebni venca (Sl. 13—17). Ovaj poslednji prilog je veoma fragmentiran, ali se ipak može odrediti njegov oblik. To su četiri pozlaćena keramička diska ukrašena plastičnim bobicama, međusobno povezana bronzanom žicom, na koju je bilo prikačeno nekoliko zlatnih listića. Ovaj oblik pogrebnog venca otkriven je u velikom broju u nekropolama Apolonije, obuhvatajući period III i II veka pre n.e.¹⁴.

Dva bronzana novčića, jedan Aleksandra III i drugi Antigonina Gonata, opredeljuju vreme ovog sahranjivanja u sredinu III veka pre n.e.¹⁵.

Grobovi 17, 25, 26, 28 i 29 vezuju se pretežno za prvu polovinu II veka pre n.e. Značajni iz više aspekata, zadržaćemo se na njihovoj konstrukciji i grobnoj sadržini.

Grob 17 predstavlja nepravilnu pravougaonu grobnu raku ukopanu u steni, sa orijentacijom istok-zapad. Pri ukopavanju rake obra-

⁸ Athenian Agora Vol. XII, Pl. 5, No. 104.

⁹ Т. Иванов, *Античка керамика од некропола на Айолония, Аполония, София* 1962, 155, Т. 81, №. 7186.

¹⁰ Athenian Agora Vol. XII, Pl. 5, No. 103.

¹¹ Sačuvani primerak ovih posuda iz Groba 18 ima vis. 0,18 m.

¹² V. Sokolovska, *Novija arheološka iskopavanja u Demir Kapiji*, Starinar XXIV—XXV, Beograd 1975, Grob 45, 186, Т. II, Sl. 2.

¹³ Identifikaciju skeleta izvršio je Ž. Mikić, antropolog.

¹⁴ J. Младенова, *Погребалните вени од некропола на Айолония, Аполония, София* 1963, 277 и н., Т. 157, №. 895 и 898.

¹⁵ Н. Мушмов, *Антички монети на Балкански полуостров*, София, 1912, №. 7310; Head, *Historia nummorum*, Oxford 1911, 226.

ćena je posebna pažnja gornjem delu groba, u predelu glave, gde je unutrašnja strana oblepljena blatom, a preko njega nanesen tanak sloj belog krečnog maltera. Karakter priloga ukazuje da je ovde bila sahranjena mlada devojka. U grobu su nađene: četiri pikside, jedna nogara pikside, cilindrični deo poklopca pikside, sud sa dvema vertikalnim drškama i poklopcem, tri vretenasta ungentarijuma, dve skoro cele i delovi još tri terakote, par zlatnih naušnica u obliku golubova i 84 astragala (Sl. 18—30).

Oblik piksida iz Groba 17, skoro nepoznat na našim lokalitetima, karakterističan je za kraj III i prvu polovinu II veka pre n.e. Istovetni primerci, sa malim razlikama u dekoraciji, nalaženi su u mnogim grobovima u Beroji¹⁶. Pikside na Sl. 20 i 21 imaju na poklopcu istovetnu reljefnu pretstavu muške glave sa bujnom kosom, verovatno Dionisa. Primerak na Sl. 19 izrađen je od izuzetno fine gline narandžasto-crvene boje i tankih zidova. Gornja površina poklopca ukrašena je u tehnici West Slope bršljanovom lozicom i lišćem, dok je na sredini glava Dionisa sa vencem predstavljena u reljefu. Piksida na Sl. 18 je znatno većih dimenzija¹⁷. Postavljena je na trima nogarama u obliku lavljih šapa. Gornji deo poklopca dekoriran je bršljanovom lozicom i lišćem u tehnici West Slope. Na sredini je u reljefu prikazana žena sa detetom, možda Afrodita sa Erosom.

Posebnu pažnju privlače terakote iz Groba 17. Veoma elegantna figura mlade žene na Sl. 26 odevena u visoko prepasan hiton sa finim sitnim naborima, potseća na klasične uzore. Finim pokretima ruku ona pridržava pozadi zabačen himation. Na glavi je dijadema. Terakota II 1501 iz Beroje je voma slična u stavu i stilu sa našim primerkom¹⁸. Druga terakota, nešto oštećenija, takođe predstavlja mladu ženu (Sl. 27). U levoj ruci ona drži lepezu dok je desna sakrivena ispod himationa. Naša terakota odgovarala bi primerku II 1490 iz Beroje, s tim što je kod ove prikazan Eros pored leve noge žene¹⁹.

Treba istaći i par zlatnih naušnica iz Groba 17. Izrađene su u obliku goluba sa tordiranom karikom. Jednostavna predstava goluba je veoma precizno izvedena, pri čemu su u tehnici filigrana naznačeni detalji ptice, krila, noge i perje. Znatno raskošniji primerci naušnica u obliku goluba, kod kojih je pored tehnike filigrana i granulacije primenjena i polihromija, potiču sa Trebeniškog Kalea²⁰.

Čitav grobni prilog upućuje na prvu polovinu II veka kao vreme kada možemo datirati Grob 17. Najnoviji nalazi iz Beroje idu u prilog našem datovanju.

¹⁶ AIK Ρωμοπούλου — Γιάννης. Τουρατσόγλου, 'Εκ τῆς ἀρχαίας Βεροίας Μακεδονίας, Tom I, Θεσσαλονίκη 1974, 168, πίν. 8; Istovetne pikside iz helenističkih grobova u Beroji, vidi kod: Στέλλα Δρούγου — Γιάννης Τουρατσόγλου, 'Ελληνιστικοί λαξευτοί τάφοι Βεροίας. Ἀθῆναι 1980.

¹⁷ Visina piksida kreće se od 0,11—0,185 m.

¹⁸ Vidi, Στέλλα Δρούγου — Γιάννης Τουρατσόγλου, Op. cit. π 1501.

¹⁹ Ibid. II 1490.

²⁰ V. Bitrakova, *Zlatni nakit iz helenističke nekropole kod Crvejnec*, Arheološki radovi i rasprave, IV—V, Zagreb 1967, 389, T. II, 17, i tamo citirana literatura.

Grob 25. predstavlja duboku, pravilno uklesanu pravougaonu grobnu raku (Sl. 3)²¹. Pokriven je bio kamenim pločama, delimično sačuvanim. Prostor oko groba oivičen je jednim zasekom u steni, čime je verovatno označeno da je njegov sastavni deo. Na istočnoj strani (u predelu glave), nalaze se dva pravougaona udubljenja, sada nešto oštećena zbog ronjivosti stene, u koja je bila uglavljena nadgrobna stela. U toku ispitivanja groba moglo se ustanoviti da je grobna sadržina opljačkana. Nekoliko nalaza otkrivenih pri samom dnu govore da se radilo o veoma bogatom grobu: dve zlatne naušnice u obliku Erosa sa krilima, mada veoma slične, pripadale su različitim parovima. (sl. 31 a i b). Jedna gema od karneola sa udubljenom predstavom atleta-trkača, verovatno je ukrašavala srebreni prsten, koji se zbog svoje nepostojane prirode raspao (sl. 32). Zatim, ehinus zdela, (sl. 33) vretenasti ungventarium, (sl. 34) fragment pikside, jedan teg i jedan autonomni makedonski bronzani novac, kovan u periodu od 185—146. godine²². Naušnica na Sl. 31a predstavlja nagog Erosa sa raširenim krilima. Na glavi ima onkos. Grudi dijagonalno presecaju dve vinove lozice izvedene u tehnici filigrana i granulacije. Čitava figura je izrađena u tehnici iskucavanja. Kod naušnice na Sl. 31b, svi detalji razlikuju se od prethodne. Krila su veća i spuštена naniže. Ruke Erosa izvedene su od žice, a na grudima je samo jedna lozica. Ovaj tip naušnica već je dobro poznat na našim lokalitetima. Možemo ga pratiti preko znatno starijeg primerka iz Demir Kapije, gde figuru Erosa srećemo u svom čistijem obliku²³. Kasnije primerke iz nekropole na Deboju u Ohridu, kao i naše iz Groba 25, karakterišu elementi koji odražavaju barokne tendencije kasno helenističkog vremena²⁴. Na osnovu nalaza novca, Grob 25 možemo preciznije datovati oko sredine II veka pre n.e., vreme u koje se uklapaju i ostali grobni nalazi.

Grob 26, takođe je uklesan u stenu. Pokojnik je bio položen sa glavom prema zapadu, gde je stajao veliki kamen kao njegovo obeležje. U grobu je bio sahranjen muškarac. Pored glave nađena je amfora, pored desne ruke željezni strigilis, a u ustima komad zlatnog lima, ukrašenog geometrijskim spiralnim motivima u tehnici iskucavanja (Sl. 35—37). Bronzani novac Amfipolisa iz II veka pre n.e. opredeljuje vreme ovog sahranjivanja. Adekvante amfore nalažene su u grobovima helenističke nekropole u Beroji, datovanim oko sredine II veka pre n.e.²⁵

U Grobu 28 nađeno je 18 gvozdenih eksera i 2 astragala.

Prilozi iz Groba 29, (sl. 4) jedna ehinus zdela i ojnohoa sa reljefnom aplikacijom glave Herakla (Sl. 38, 39), opredeljuju ovo sahranjivanje takođe u II vek pre n.e.

²¹ Njegove dim: duž. 1,90, šir. 0,80, dubina 0,95 m.

²² H. Мухомов, Op. cit. No. 5829.

²³ V. Sokolovska, Op. cit. T. II, Sl. 3.

²⁴ B. Маленко, *Ог археолошкото бојатиство на CP Македонија*, Skopje 1980, Kat. 374, bez fotografije.

²⁵ A.I.K. Ρωμπούλου, op. cit. πίν. I β. A, B; α, 3.

Broj do sada otkrivenih grobova koji se vremenski vezuju za predrimski period, još uvek nije dovoljan da bi se preciznije mogli definisati i pratiti problemi sahranjivanja na lokalitetu. Međutim, i u ovom momentu mogu se uočiti izvesne pojave koje bi trebalo naglasiti. Prema podacima kojima raspoložemo može se konstatirati da je sahranjivanje na antičkim nekropolama (Istočnoj i Južnoj) obavljano od poslednjih decenija V veka pa do oko sredine II veka pre n.e., s tim što se mora računati i na koju deceniju kasnije. Luksuzni grobni prilozi ukazuju na znatno blagostanje naselja, kao i na jake ekonomske i kulturne veze s naprednim centrima egejskog sveta.

Sahranjivanje krajem V veka i u tku prve polovine IV (a verovatno i kasnije) obavljano je kremiranjem pokojnika. Izvestan deo grobova vezuje se za spaljivanje u samoj grobnoj raci, dok je istovremeno primenjivano sahranjivanje u urnama, pri čemu je pokojnik kremiran na izdvojenoj lomači. Kod grobova iz ovog perioda može se приметiti da je pri sahranjivanju obraćena pažnja o pravilnom međusobnom rasporedu. Pored nekoliko interesantnih formi antičkih vaza, među grobnim prilozima iz ovog vremena treba istaći trbušaste sudove iz Grobova 18, 24 i 30. (Sl. 8). To su posude lepog oblika, ali veoma skromnog kvaliteta. Možemo pretpostaviti da su proizvedene lokalno, u pogrebne svrhe. Ovaj vid posuda nije nam poznat sa naših lokaliteta²⁶. Njihovo prisustvo na Južnoj nekropoli omogućava preciznije datovanje, kao i opredeljivanje njihovog karaktera kao grobnih priloga.

Kao ne tako čest nalaz iz ovog vremena, treba pomenuti deo nadgrobne stele, otkrivene u temeljima jedne kasnoantičke građevine. On predstavlja donju polovinu reljefa koji prikazuje pokojnicu kako sedi na diphros-u, dok je iza nje služavka koja joj donosi kutiju sa nakitom i lepezu. Siže i kompozicija našeg reljefa vezuju se za antički tip nadgrobni spomenika koji je tokom svoga razvoja u IV veku doživio završnu formu²⁷. Uzimajući u obzir sve elemente koji se mogu primeniti u datovanju nadgrobnog reljefa iz Marvinaca, smatramo da je on nastao u poslednjim dvema decenijama IV veka pre n.e.²⁸

Grobovi koji pripadaju III i II veku pre n.e. vezuju se isključivo sa inhumacijom. Za ovaj period značajno je postavljanje pogrebnih venaca u grobovima, običaj koji se u ovo doba primenjuje na širem prostoru Makedonije i Trakije²⁹. Konstatiran je takođe i običaj postavljanja komada zlatnog lima u ustima umrlog, koji je pored Haronovog obola konstatiran i na našim lokalitetima³⁰.

²⁶ Slične posude, ali drugačijeg oblika i kvaliteta, otkrivene su u jednom grobu u Demir Kapiji: D. Vučković-Todorović, *Grčki grob iz Demir Kapije*. Starinar IX—X, 1959, Sl. 11.

²⁷ K. F. Johansen, *The Attic Grave—Reliefs*, Copenhagen 1951, 43.

²⁸ V. Sokolovska, *La Stele funéraire de Marvinci*, Archaeologia Jugoslavica XIX, Beograd 1978 (1979), 42 u g. Fig. 1—5.

²⁹ Vidi zab. 14.

³⁰ I. Mikulčić, *Pelagonija u svetlosti arheoloških nalaza*, Beograd 1966, 79.

Arheološki materijal iz kasno helenističkih grobova na Isaru potvrđuje jake kulturne veze našeg lokaliteta sa gradovima Makedonije posebno sa Pelom i Berojom, sa kojima, bar do dolaska Rimljana, pripada jednoj političkoj i kulturnoj zajednici.

Primljeno 16.III 1982.

ZUSAMMENFASSUNG

Viktorija Sokolovska: ISAR—MARVINCI DIE BESTATTUNG IN VORRÖMISCHER ZEIT

Archeologische Ausgrabungen, die sich im Laufe der letzten fünf Jahren auf der Isar-Lokalität beim Dorf Marvinci, unweit von Valandovo abwickeln, haben die bestimmten Angaben, die sich auf die Frage der Bestattung in vorrömischer Zeit beziehen, zu bekommen ermöglicht. In diesem Sinne wurden vor allem zwei Nekropolen konstatiert. Die Östliche Nekropole befindet sich am Fuss Isars, während die Südliche Nekropole unmittelbar unter der hellenistischen Akropole loziert ist.

Die Zahl der bisher entdeckten Gräber, insgesamt 14, gestattet noch immer keine sicheren Schlüsse. Inzwischen ermöglichen die bestimmten markanten Erscheinungen, wie auch der Charakter der Grabbeigaben, allgemeine Erscheinungen in der Bestattungsart, im Grabtypus zu folgern und ihr Inhalt weist auf die starken kulturellen Beziehungen mit den benachbarten Regionen hin.

In der Gräbergruppe der Südlichen Nekropole erscheint das Grab 33 als das älteste. Das ist eine Urne, in der die Reste des Scheiterhaufens wie auch zwei Beigaben-eine Lampe und ein Strigilis aus Eisen (Abb. 5—7) gelegt wurden. Der Lampentypus bestimmt diese Bestattung zu Ende des 5. Jh. v. Chr.

Mit dem Beginn oder mit der erste Hälfte des 4. Jh. v. Chr. verbinden sich die in der Südlichen Nekropole entdeckten Gräber 18—20, 24 und 30. Sie alle stellen rechteckige im Felsen eingegrabene nach der Länge mit einem Flachkanal durchgeschnittene Gruften dar, wobei eine Art des Etagengrabes formiert worden ist (s. Abb. 1). Neben dem attischen Import (Abb. 9, 11, 12) sind für diese Gräber die Beigaben der bauchförmigen zum Bestattungszwecke lokal erzeugten Gefäße von bescheidener Qualität charakteristisch.

Die aus Steinplatten konstruierten Gräber 1 und 3 mit ihren Grabbeigaben (Abb. 13—17), besonders mit dem Geld Alexander des Grossen und Antigonas Gonatas weisen hin, dass die Inhumation in der Mitte des 3. Jh. v. Chr. als allgemeine Bestattungssitte aufgenommen worden ist.

Zur etwas späteren Zeit und zwar zu der ersten Hälfte des 2. Jh. v. Chr. gehören die Gräber 17, 25, 26, 28 und 29. In allen Fällen handelt sich um die rechteckigen tiefer oder flacher eingegrabenen Gruften, wo die Inhumation angewendet worden ist. Das Grab 17 erscheint als ein selteneres Exemplar von ausschliesslich reichem Inhalt/Pixiden, Terrakoten, Schmuck—Abb. 18—30). Das Grab 26, das mit den Bronzemünzen Amphipolis aus dem 2. Jh. v. Chr. datiert worden ist, gibt eine bedeutende Angabe über die Sitte der Goldblecheinlegung in den Mund des Verstorbenen (Abb. 35—37). Das Grab 25 stellt eine tief eingegrabene Gruft dar, auf deren engem Ostrand Aushöhlungen, in denen wahrscheinlich die Grabstele befestigt worden war, aufbewahrt worden sind. Es scheint, dass das noch in der antiken Zeit geplünderte Grab, nach den auf dem Gruftengrund entdeckten Funden geschätzt, von sehr reichem Inhalt gewesen ist (Abb. 31—34). Die in der Zeit zwischen Jahren 185—146 geschmiedeten autonomen makedonischen Bronzemünzen bestimmen zeitlich diese Bestattung.

Nach den Angaben, die wir bis jetzt zur Verfügung haben, kann man konstatieren, dass die Bestattung in den antiken Nekropolen (der Östlichen und der Südlichen) von den letzten Jahrzehnten des 5. Jh. bis etwa zur Mitte des 2. Jh. v. Chr. verrichtet worden ist. Zu Ende des 5. Jh. und im Laufe der ersten Hälfte des 4. Jh. v.

Chr. (wahrscheinlich auch später/ wurden die Bestattungen durch Kremation verrichtet. Eine bestimmte Gräberzahl (18, 19, 20, 24 und 30) verbindet sich mit der Kremation in der Gruft selbst, während gleichzeitig auch die Urnenbestattung angewendet worden ist (das Grab 33). Die Gräber aus der hellenistischen Zeit sind ausschließlich mit der Inhumation. Für diesen Zeitabschnitt ist auch das Auflegen von Totenkränzen in die Gräber bedeutend, eine Sitte, die zu dieser Zeit auf dem breiten Raum Makedoniens und Thrakiens angewendet wurde, Es wurde auch die Sitte der Goldblecheinlegung in den Mund des Verstorbenen festgestellt, die neben dem Charons Obol auch auf den anderen Lokalitäten Paioniens konstatiert worden war.

Das in den älteren Gräbern entdeckte archeologische Material verbindet man mit dem qualitativen attischen Import und mit den lokal auf Bestattungszwecken erzeugten Gefäßen. Die Funde aus den hellenistischen Gräbern weisen an die starken kulturellen Beziehungen unserer Siedlung mit den Städten Makedoniens, besonders mit Pela und Beroia hin, mit welchen sie in dieser Zeit zu ein und derselben politischen und kulturellen Gemeinschaft gehört.

Sl. 1

Sl. 2

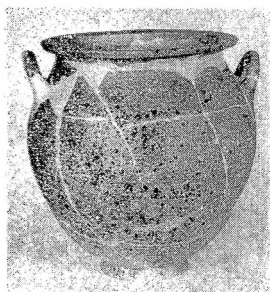

Sl. 3

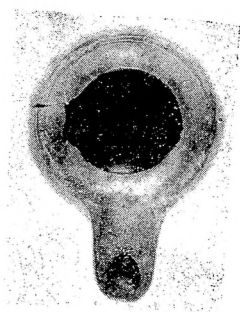

S. 4

Isar—Marvinci, Grobovi 18, 1, 25 i 29.

Sl. 5

Sl. 7

Sl. 6

Sl. 8

Sl. 9

Sl. 10

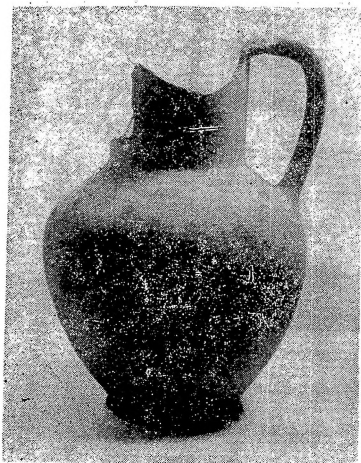

Sl. 11

Sl. 12

Isar—Marvinci, Sl. 5—7, nalazi iz Groba 33; Sl. 8—10, nalazi iz Groba 18;
Sl. 11—12, nalazi iz Groba 20,

Sl. 13

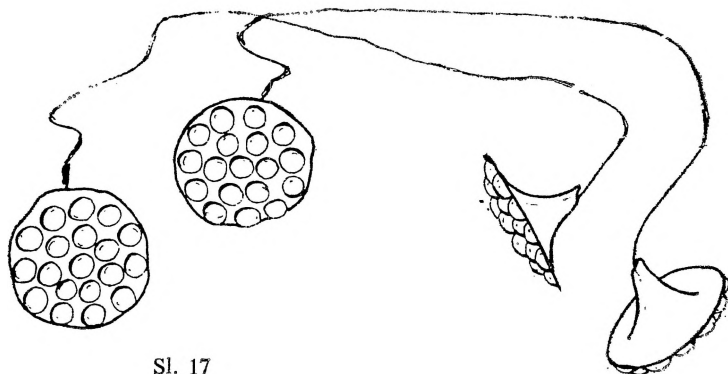
Sl. 14

Sl. 15

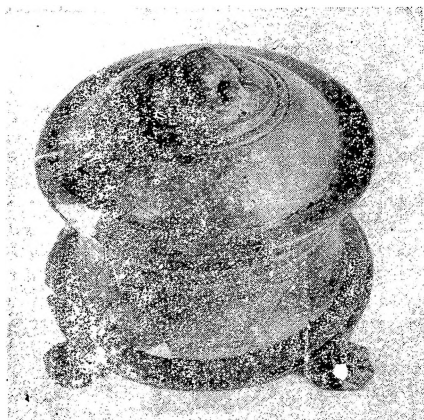

Sl. 16

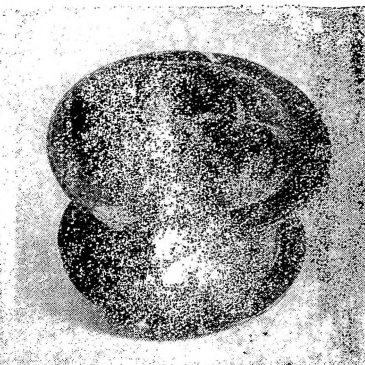

Sl. 17

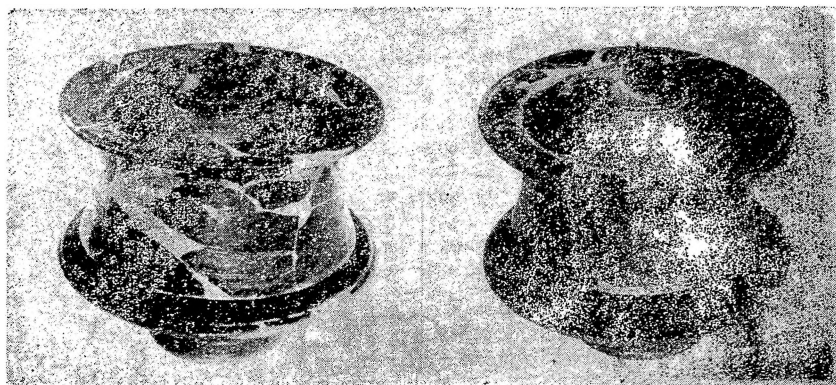
Isar-Marvinci, Sl. 13—17, налази из Гроба 1.

Sl. 18

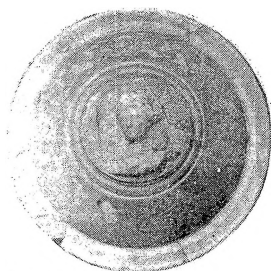
Sl. 19

Sl. 20

Sl. 21

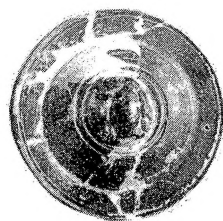
Isar—Marvinci, Sl. 18—21, pikside iz Groba 17.

Sl. 18a

Sl. 20a

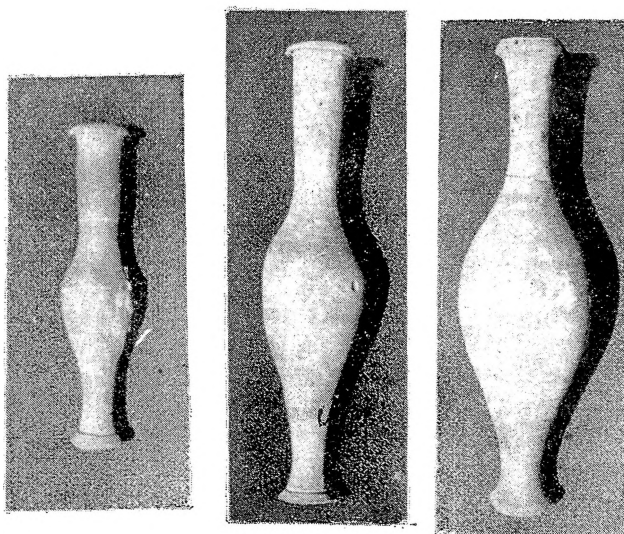

Sl. 21a

Isar—Marvinci, Sl. 18a, 20a, 21a, poklopci piksida iz Groba 17.

Sl. 22

Sl. 23—25

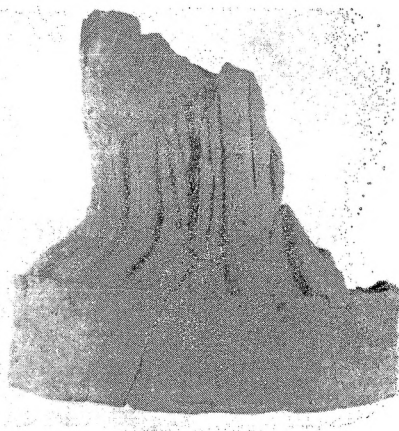
Isar—Marvinci, Sl. 22—25, nalazi iz Groba 17.

Sl. 26

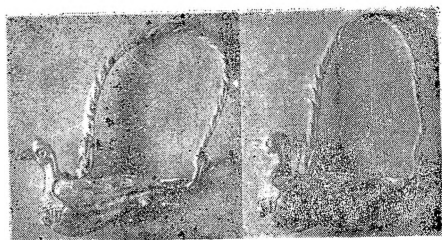

Sl. 27

Sl. 28

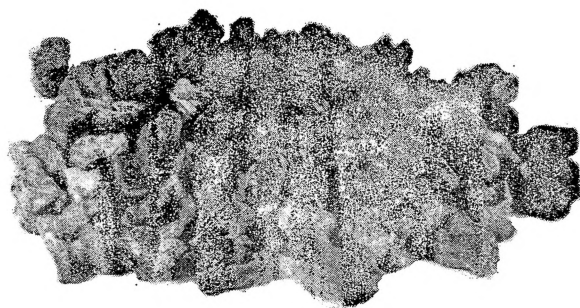
Isar—Marvinci, Sl. 26—28, terakote iz Groba 17.

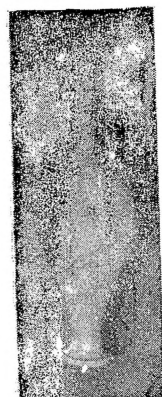
Sl. 29

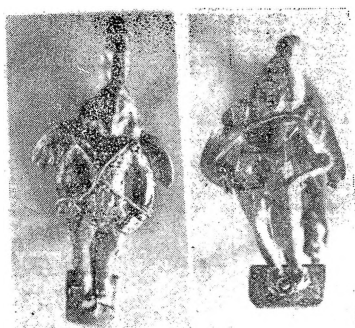
Sl. 32

Sl. 30

Sl. 34

Sl. 31a,b

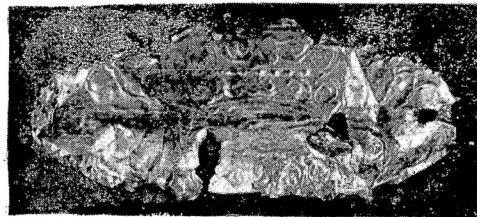
Sl. 33

Isar—Marvinci, Sl. 29—30, nalazi iz Groba 17; Sl. 31—34, nalazi iz Groba 25

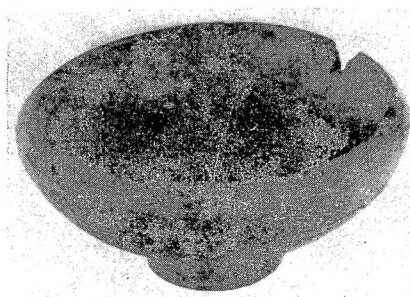

Sl. 35

Sl. 36

Sl. 37

Sl. 39